

auteur zijn ambitie alvast niet waar. De samenhang is soms ver te zoeken, de argumentatie is vaak zwak en de sofismen vliegen je bij momenten rond de oren. De gebrekkige opbouw blijkt ook uit de warrige indeling van het boek. Naarmate de samenhang verdwijnt word je als lezer meer en meer geconfronteerd met geïsoleerde boutades, die elk hun eigen leven leiden maar waarvan de plaats binnen het groter geheel je ontsnapt.

Het goede leven in de provincie

Van den Broeck ziet een groot spanningsveld tussen het leven op het platteland en het leven in de stad. Op het platteland heerst 'een *wij*-cultuur' en 'wordt ook voor de verliezers gezorgd'.¹ De tijdsbeleving op het platteland is cyclisch 'zoals de natuur zelf'. In de grootstad daarentegen 'is het altijd NU en dat heeft niet alleen gevolgen op het werk- of ontspanningsritme van de stedeling, maar ook op zijn cultuur'. In de stad 'ligt de klemtoon niet op de continuïteit van mens en gemeenschap, maar op het verwerven van rijkdom en individueel succes'. Maar omdat zij de cyclische beweging van geboorte en dood uit hun leven hebben gebannen, zijn stedelingen 'banger voor de dood dan provincialen, en dus ook voor het leven'.

Van den Broeck besteedt veel aandacht aan de kwalen die in zijn visie typisch zijn voor de stad. De stedeling levert zich veel makkelijker over aan de roes, aan rock 'n roll, aan nieuwe modes. Dat laatste is hem een doorn in het oog. 'Stadscultuur wil altijd NIEUW of VERNIEUWEND zijn. NIEUW, VERNIEUWEND, VERNIEUWING! En JONG, natuurlijk! Want ook dat blijkt een garantie voor kwaliteit te zijn, zo wil men ons doen geloven'.

Uiteindelijk is dit zwakke en

weinig consistente verhaal over de provincialen en de stedelingen een springplank om een felle aanval te lanceren tegen de hedendaagse kunsten, die in de visie van de auteur stadsgebonden zijn. 'Wat is er dan gebeurd' roept hij op een bepaald moment, 'dat de provinciale cultuur nagenoeg geheel verdrongen werd, of wat erger is: zodanig werd geperverteerd, dat het zichtbare deel ervan goeddeels bestaat uit slechte imitaties van geperverteerde stedelijke kunstvormen? Wat is er gebeurd dat tegelijkertijd authentieke stadscultuur werd verdreven door roes en modieuze maar in se volstrekt ongevaarlijke kunstvormen?'

Ontaarde kunst

In het hoofdstuk 'de opgefokte stad' gaat Van den Broeck frontaal in de aanval tegen de hedendaagse kunstenaars die in zijn ogen vormkunstenaars zijn die inhoudelijk niets te melden hebben en in hun eigen, veilige kringetje samenspannen met de nieuwe Vlaamse economische elite. Een korte bloemlezing:

'Nogal wat hedendaagse kunstenaars eisen van het publiek dat het zich inleeft in hun wereld', schrijft hij op pagina 84. 'Dat is billijk als in die wereld codes worden gehanteerd die gemeengoed of tenminste ontcijferbaar zijn.' Maar op dat vlak verwijt hij de makers kwade trouw. 'De wereld is uitermate complex, dat wel. Maar pogingen om hem wat inzichtelijker te maken, lijken mij alvast zinniger dan het plaatsen van artistieke duisterheid tegenover 's werelds complexiteit'. Meer nog, 'als wat geboden wordt potdicht is en de sleutels uitsluitend bij de makers berusten, dan gaat het om autistisch werk dat alleen door ervaren psychiaters kan worden ontsloten. (...) Artistieke vernieuwingen hebben maar zin als ze worden gestuwd door maatschappelijke veranderingen. (...) In tijden van grote stabiliteit om de

haverklap met NIEUWE of VERNIEUWDE kunst komen opdraven is verlakkerij.' Immers, 'wat zich als NIEUW aandient, blijkt helaas al te vaak NIETS te zijn in een dure, fascinerende verpakking'.

En zo gaat dat maar door, bladzijden en bladzijden lang, tot je je onvermijdelijk de vraag gaat stellen: over wie hééft hij het nu eigenlijk? Natuurlijk telt elke generatie een aantal praatjesmakers die veel geblaat verkopen en weinig wol. Maar dan zou Van den Broeck, zijn eigen woorden indachtig, toch moeten weten dat 'een genre verketteren aan de hand van zijn zwakste of meest abjecte vertegenwoordigers... zwak of abject is'. Of heeft hij het over de echte zwaargewichten van dit moment? Hij weigert zelf namen te noemen. 'Mij is het niet om toevallige personen te doen, ook al omdat die voortdurend wisselen, maar om instituties, functies en mechanismen, die door ons economisch systeem worden geproduceerd, en die iedereen die ze bekleedt en hanteert dezelfde daden laat stellen'. Waarmee hij plotseling, uit het niets en eenmalig, terugplooit op een zuiver marxistische analyse van de maatschappij.

Het brengt ons allemaal geen stap verder, de verwijten en de verdraaiingen waar dit boek bol van staat. Want het is niet waar dat 'de gesubsidieerde zalen leeglopen', het is niet waar dat 'de hedendaagse dramaturgie *die iets te melden heeft*, een enkele productie niet te na gesproken, nooit de planken haalt. Om van de eigen dramaturgie nog maar te zwijgen', het is niet waar dat het buitenland 'met Siberische onverschilligheid' reageert op de Vlaamse kunstproductie, het is niet waar dat 'kunstpausen (...) door de politieke wereld worden bewonderd om het feit dat zij met de grootst denkbare flair gigantische schulden durven te maken'. Ik heb het al eerder gesteld en ik blijf het

herhalen: het is volstrekt onmogelijk een goed en constructief gesprek te voeren met de tegenstanders van het huidige cultuurbeleid als die tegenstanders onjuiste verhalen blijven verspreiden over de gesubsidieerde kunsten.

Hear the wind blow

Een mens zou bijna moedeloos worden bij zoveel opgekrop- te en doellose agressie. Van een man als Van den Broeck, met zijn staat van verdienste en zijn leeftijd, zou je toch iets meer relativeringsvermogen verwachten. Maar niet alle bladzijden zijn zo. Hier en daar probeert Van den Broeck op een rustige en meer objectieve wijze te analyseren hoe kunst functioneert en wist hij mij wél te boeien. Van den Broeck definieert cultuur als 'het geheel van afspraken die mensengroepen hanteren om het samenleven met elkaar zo soepel mogelijk te laten verlopen. In feite is het een hulpconstructie die moet verhinderen dat we elkaar bij voortduring naar het leven staan'. Dat is een vrij sombere visie waarin cultuur strikt utilitair wordt gezien: het is een soort omgangsvorm om oorlog te vermijden. Ik denk dat je cultuur veeleer moet zien als het geheel van verworven inzichten die ons, mensen, toelaten de wereld te begrijpen en te duiden. De vredelievende omgang met elkaar is daar maar een onderdeel van. Elders treedt Van den Broeck die visie bij. 'Het is natuurlijk waar dat niemand over het instrumentarium beschikt om de hele wereld te vatten, maar dat heeft nog nooit iemand belet zijn eigen leven te leiden. Iedereen behelpt zich met hulpconstructies, met zogenaamde wereldbeelden. (...) Maar wat is een wereldbeeld? Een amalgaam van dromen, sprookjes, vooroordelen, zekerheden, praatjes, atavismen, politieke, artistieke, economische,